

■ της **Ιφιγένειας Καλαντζή***

04 πολιτισμός

Δοκιμασμένες συνταγές, δίχως ανατρεπτικές αναταράξεις

Ανταπόκριση από το 49ο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας

☛ Γιορτινή ατμόσφαιρα στη Δράμα, με τους νεαρούς κινηματογραφιστές, Έλληνες και ξένους, να πλαισιώνουν το 49ο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, παρά τη φετινή περικοπή κονδυλίων, με αναντίστοιχη, ωστόσο ποιότητα στο Εθνικό Διαγωνιστικό Τμήμα των 30 ταινιών, όπου εκτός εξαιρέσεων παρακολουθούμε δοκιμασμένες συνταγές, δίχως ανατρεπτικές αναταράξεις. Το σταθερά άρτιο πλέον τεχνικό επίπεδο της πλειοψηφίας των ελληνικών παραγωγών, σε σκηνοθετικές λύσεις και ερμηνείες, παραμένει σταθερά «κολλημένο» σε θεματικές και σενάρια «καλλωπισμένα», που αναδεικνύουν αμηχανία, ενδεχομένως και άρνηση της πλειοψηφίας των νέων δημιουργών να αφουγκραστούν την πραγματικότητα. Για άλλη μια χρονιά, η πλειοψηφία επικεντρώνεται στις οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις, με ανώδυνες νεανικές ταινίες για τη φιλία, τη μοναξιά, την απώλεια και τον ερωτισμό, δίνοντας περισσότερο έμφαση στις συμβάσεις κινηματογραφικών ειδών.

☛ Ο ρομαντισμός του βαμπίρισμού συνταιριάζεται με λεσβιακό ερωτισμό στο «Starflyer» (Μαρίας Χατζάκου), μια παραγωγή αποκλειστικά με γυναίκες σε όλα τα πόστα, επιδράσεις από Τζάρμους και γερή ηλεκτροπόη της Μαριλένας Ορφανού, και το εντυπωσιακό σκηνοθετικά «Κερί» (Χρυσιάννας Παπαδάκη), με νουάρ ατμόσφαιρα και σουρεαλιστικές μεταβάσεις με εμβόλιμα πλάνα, από την πεζή πραγματικότητα προς το όνειρο, στην ανάμνηση-ανάκληση της πρωταγωνίστριας για μια γυναίκα που ερωτεύτηκε. Το 24λεπτο «Μη με φας» (Κωνσταντίνου Καλογρίδη) διαδραματίζεται κατά τη διάρκεια μιας νυχτερινής σκοπιάς σ' ένα στρατόπεδο της Λέσβου το 2008. Η διακοπή ρεύματος στη σκοπιά και η ιδέα του φαντάσματος κάποιου αυτόχειρα φαντάρου, στοιχειώνει την ομάδα. Με έντονες επιδράσεις από την ορολογία των φαντάρων, με γλωσσικά ιδιώματα και χαρακτηριστική επαρχιώτικη προφορά, όπως στο «Δούφα και Παραλλαγή» (1984/Περάκη), ο σκηνοθέτης δανείζεται τις συμβάσεις σκοτεινού ψυχολογικού θρίλερ, για να αναδείξει το θέμα

των αυτοκτονιών στο στρατό, με το σαρκαστικό «Θανάτω Θάνατο Πατήσια» των «Νεκροτσουλήθρα», στους τίτλους τέλους. Αντίστοιχα, απρόσμενα αντιμιλιταριστικό είναι και το 20λεπτο «Αδέσποτοι» (Αναστασίας Γκίβαλου), για έναν ζοάρη αρνητή στρατεύσης, που σκέφτεται τη συμβιβαστική λύση του τρελόχαρτου, αμφιταλαντευόμενος απέναντι στη σκληρή πραγματικότητα, καθώς κινδυνεύει να χάσει το πατρικό του, εξαιτίας των υπέρογκων προστίμων λόγω άρνησης. Δυνατές ερμηνείες, χρονικά πισωγυρίσματα και εμβόλιμα πλάνα αναδεικνύουν την απόγνωση του πρωταγωνιστή, υπό τους αντεγκράουντ συνθ-πανκ ήχους συγκροτημάτων όπως «Ξόρκι», «Διάβρωση» και «Μωρά στη Φωτιά». Φόρος τιμής στο γουέστερν αποτελεί η πρώτη 23λεπτη «Τρύπες», του 32χρονου Πέτρου Καλφαμανώλη, για δυο αδέρφια, που σκάβουν τρύπες στη μέση του πουθενά, πεπεισμένα ότι θα βρουν το θαμμένο θησαυρό του μισητού μακαρίτη πατέρα τους. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία του είδους συμπληρώνουν η αντρική αλληλεγγύη, ξενικά ονόματα, χωμάτινοι τόνοι και σκοτεινές κόντρα φως φιγούρες. Απολαυστικοί χιουμοριστικοί διάλογοι και επιλογή αντιθετικού-συμπληρωματικού κωμικού ντουέτου τύπου Χοντρός-Λιγνός, συνδυάζονται με τη σκωπτική χρήση του «Sixteen tons», του κάντρι τραγουδιστή του '50 Τένεσι Έρνι Φορντ. Ήρωες βγαλμένοι λες από κόμικς, με σκονισμένα ρούχα εποχής και βρώμικα πρόσωπα, κοσκινίζουν το χρώμα όπως οι χρυσοθήρες, ενώ κατασκηνώνουν στο ύπαιθρο και τρέφονται με κόκκινα φασόλια, ωστόσο το κωμικό στοιχείο με μια οριακά μπεκετική νότα υποθάλλουσας ματαιότητας, αναδύει ανατρεπτική σουρεαλιστική διάθεση.

☛ Ξεχώρισε το 12λεπτο «Μια μικρή ιστορία Αντίστασης. Ιουλία Μπίμπα», τρίτη μικρού μήκους του Διαμαντή Αναστασιάδη, συγκινητικός φόρος τιμής στην άγνωστη αγωνίστρια Ιουλία Μπίμπα, που οργανώθηκε στον αντιφασιστικό αγώνα εμπνευσμένη από «τα δυο παιδιά που κατέβασαν τη ναζιστική σημαία στην Ακρόπολη» και συμμετείχε στην ανατίναξη της ναζιστικής-δωσιλογικής ΕΣΠΟ

(Εθνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης), για να γίνει τελικά η πρώτη γυναίκα που καταδικάστηκε επίσημα σε θάνατο από τις κατοχικές δυνάμεις, καταλήγοντας στην Αυστρία, όπου αποκεφαλίστηκε μαζί με άλλες αντιφασίστριες. Δραματοποιημένες σκηνές εποχής ασπρόμαυρης αισθητικής συνενώνονται με αρχαικό υλικό της κατοχής, εκτός κάδρου διαλόγους και αναγνώσεις επιστολών, όπου παρακολουθούμε την σιωπηλή ηρωίδα, μεταξύ ανακρίσεων και αναδρομών στις μυστικές συναντήσεις της σ οργάνωσης σε καφενεία ή γιάφκες. Ο κατακερματισμένος αφηγηματικός χωροχρόνος σπάει την τετριμμένη βιογραφική γραφή σε 16άρι φιλμ, αποκτώντας ποιητική δυναμική, σε μια ταινία που ανακαλεί στη συλλογική μνήμη το λησμονημένο όνομα και την ανιδιοτελή αυτοθυσία μιας παραγνωρισμένης αντιστασιακής αντιφασίστριας. Ο σκηνοθέτης ανέφερε πως η αρχική ιδέα ανήκει στην ηθοποιό Κάτια Γκουλιώνη, που ενσαρκώνει η ίδια την Ιουλία Μπίμπα. Στόχος του δεν ήταν η περιγραφή των γεγονότων, αλλά η ανάδειξη του κοινωνικοπολιτικού διακυβεύματος των αναλογιών με το παρόν, ενώ ανέφερε πως ο μόνος άνθρωπος που μπορεί να ταυτίσει σήμερα με την αυτοθυσία της Μπίμπα, είναι ο απεργός πείνας για τα Προσφυγικά της Λ. Αλεξάνδρας, Αριστοτέλης Χατζής. Ο παραγωγός Γιάννης Καρπούζης αναφέρθηκε στη συγκλονιστική σύμπτωση να βρίσκονται τα γραφεία της ΕΣΠΟ στο ίδιο σημείο, όπου δολοφονήθηκε ο Ζακ, 76 χρόνια μετά. Σε αντίστοιχο μήκος κύματος κινείται και το 18λεπτο κινούμενο

σχέδιο «Μεγάλη Παρασκευή» της Λουκίας Τζωρτζοπούλου, σχεδιάστριας κόμικς, που μέσα από την αισθητική του γιαπωνέζικου μάνγκα, κάνει αναφορά στη μαζική εκτέλεση Αντιστασιακών από τους Ναζί, Μεγάλη Παρασκευή του 1944 στο Αγρίνιο, όπου δύο από τους εκτελεσθέντες ήταν Ιταλοί στρατιώτες που είχαν προσχωρήσει στις τάξεις των ανταρτών, μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας.

☛ Το χρέος της ανάδειξης της ιστορικής μνήμης επικρατεί και στη 14λεπτη ελληνοκυπριακή παραγωγή «Γιασεμί και ρόδον», τρίτη ταινία του Σπύρου Χαραλάμπους. Η Τουρκοκύπρια Ζεχρά αποφασίζει να περάσει στην άλλη πλευρά της διχοτομημένης Κύπρου, για να επισκεφτεί την Ελληνοκύπρια φίλη και παλιά γειτόνισσά της Μαρούλα, πέντε δεκαετίες μετά την τουρκική εισβολή, για να την ευχαριστήσει που ο γιος της την γλύτωσε από την εκτέλεση, ευελπιστώντας παράλληλα να μάθει πού βρίσκεται θαμμένος ο δικός της γιος. Αυτή η συγκινητική συνάντηση αποκαλύπτει την πίκρα μιας κοινής μοίρας και ενός μοιρασμένου ανεπούλωτου τραύματος. Γυρισμένη σε φιλμ, με έντονη παλαιωμένη αισθητική, που συνενώνει αρχαικό υλικό, αναβιώνοντας την ανάμνηση της Ζεχρά, η ταινία αυτή, βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα, από μαρτυρίες και αποκόμματα εφημερίδων, αναδεικνύει δυο γλώσσες, δυο εθνικότητες και δυο διαφορετικές θρησκείες, ανθρώπων που άλλοτε συμβίωσαν ειρηνικά και αγαπημένα, κάνοντας αναφορά και σε άλλες διχοτομημένες περιοχές σε εμπόλεμη κατάσταση, όπως η Πα-

λαιστίνη. Το αντιπολεμικό αυτό πρόταγμα του Χαραλάμπους επαναφέρει στο παρόν το λησμονημένο ανοιχτό ζήτημα των Αγνοουμένων στην Κύπρο.

☛ Στο 23λεπτο «Shift», πρώτη ταινία της Ιωάννας Σκυλογιάννη, αναδύεται ρεαλισμός στα χνάρια των Νταρντέν, σε μια σπάνια πλέον θεματική για την εργασιακή επισφάλεια στη μετα-μνημονιακή Ελλάδα. Η παραίτηση ενός από τους σερβιτόρους σ' ένα μπαρ στο κέντρο της Αθήνας, αναγκάζει την Νίνα, φοιτήτρια που βιοπορίζεται ως σερβιτόρα εκεί, να καλύψει εκτάκτως εν μέσω εξεταστικής, τη νυχτερινή βάρδια, προβληματισμένη με το κόστος επιστροφής με ταξί. Η απαράμιλλη ένταση που δημιουργείται με την αεικίνητη κάμερα να ακολουθεί διαρκώς, σε μεγάλης διάρκειας μονοπλάνα, την εξουθενωμένη ψυχικά και σωματικά πρωταγωνίστρια, στιγματίζει εργασιακό εκβιασμό και καταπίεση. Οι διαδοχικές συμβιβαστικές υποχωρήσεις καταλήγουν σε επιπλέον καθήκοντα, υπογραμμίζοντας εκμετάλλευση και έλλειψη συναδελφικής αλληλεγγύης, ενώ αναδύεται και η άτυπη ιεραρχική δομή των εργαζομένων, με έμφυλα και φυλετικά κριτήρια. Η οικονομική δυσχέρεια της ηρωίδας σε πρώτο πλάνο, στιγματίζεται από τα χρήματα, που αλλάζουν χέρια και μετριούνται επιμελώς, κάνοντας εύλογη αναφορά στο καθεστώς των πουρμπουάρ, μέχρι ένα λάθος να αναδείξει την ανισότητα που επικρατεί, αποκαλύπτοντας την έλλειψη αλληλεγγύης και την ανθρωποφαγία στον καπιταλισμό. Απόφοιτος του Τμήματος Κινηματογράφου του Α.Π.Θ. με εμπειρία ως βοηθός σκηνοθέτη, η Σκυλογιάννη μετά την προβολή, αποκάλυψε ότι στην πρώτη αυτή ταινία της βασίστηκε στη δική της εργασιακή εμπειρία, ως σερβιτόρα απ' όταν ήταν φοιτήτρι., ενώ η επιλογή της να κινηματογραφήσει την ιστορία μέσα σε 12 μονοπλάνα, εκφράζει ότι η πρωταγωνίστρια ζει στη στιγμή, επιτυγχάνοντας ζηλευτή αφηγηματική ροή.

* Η Ιφιγένεια Καλαντζή είναι θεωρητικός-κριτικός κινηματογράφου, ifigenia.kalantzi@gmail.com